УДК 811.161.2'243:37.02 DOI: 10.26565/2073-4379-2019-34-07

СУЧАСНА ЛІНГВОДИДАКТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Кушнір І.М., канд. пед. наук (Харків)

Автором досліджено становлення порівняно молодої галузі педагогічної науки – лінгводидактики української мови як іноземної, напрями розвитку якої задаються вимогами сучасного суспільства до результатів вищої освіти та комунікативними потребами контингентів освітніх мігрантів. У статті розглядаються координаційні заходи, які могли б забезпечити швидке вдосконалення цієї науки; виокремлено чинники розвитку методики викладання української мови як іноземної; описано сучасну лінгвометодичну парадигму та результати мовної освіти іноземців у закладах вищої освіти України. Серед здобутків лінгводидактики української мови як іноземної можна відзначити такі: виокремлення різних контингентів іноземних студентів українських ЗВО залежно від їхніх комунікативних потреб; визначення структури сучасної лінгвометодичної парадигми та визначення основних характеристик найбільш актуальних підходів і принципів до навчання української мови як іноземної, реалізація системи методів і прийомів навчання української мови різних контингентів іноземних студентів у певній кількості навчальних посібників. Значний теоретичний і практичний здобуток лінгводидактики у сфері української як іноземної потребує термінового оновлення у зв'язку зі значним скороченням аудиторних годин і збільшенням обсягів самостійної роботи студентів. Незважаючи на зазначені досягнення у розвитку методики викладання української мови як іноземної, існує ряд проблем, пов'язаних із відсутністю загальнодержавних регуляторних механізмів мовної освіти іноземців. У статті запропоновано низку методологічних та організаційних дій, які вплинуть на розвиток лінгводидактики української мови як іноземної. Перспективою подальших досліджень є розробка системи підходів із упровадженням принципу інтенсифікації на всіх рівнях мобільної плюралістичної моделі навчання української мови різних контингентів іноземних здобувачів закладів вищої освіти України.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, лінгводидактична парадигма, українська мова як іноземна.

Кушнир И.Н. Современная лингводидактика украинского языка как иностранного: достижения, проблемы, перспективы. Автором исследовано становление сравнительно молодой отрасли педагогической науки – лингводидактики украинского языка как иностранного, направления развития которой задаются требованиями современного общества к результатам высшего образования и коммуникативными потребностями контингентов образовательных мигрантов. В статье рассматриваются координационные меры, которые могли бы обеспечить быстрое совершенствование этой науки; выделены факторы развития методики преподавания украинского языка как иностранного; описана современная лингвометодическая парадигма и результаты языкового образования иностранцев высших учебных заведений Украины. Среди достижений лингводидактики украинского языка как иностранного можно отметить следующие: выделение различных контингентов иностранных студентов украинских ЗВО в зависимости от их коммуникативных потребностей; определение структуры современной лингвометодической парадигмы и основных характеристик наиболее актуальных подходов и принципов обучения украинскому языку как иностранному, в создании

© Кушнір І.М., 2019

определенного количества учебных пособий, реализующих системы методов и приемов обучения украинскому языку различных контингентов иностранных студентов. Значительные теоретические и практические достижения лингводидактики в сфере украинского языка как иностранного нуждаются в обновлении в связи со значительным сокращением аудиторных часов и увеличением объемов самостоятельной работы студентов. Существует ряд проблем, связанных с отсутствием общегосударственных регуляторных механизмов языкового образования иностранцев. В статье предложен ряд методологических и организационных действий, которые повлияют на развитие лингводидактики украинского языка как иностранного. Перспективой дальнейших исследований является разработка системы подходов с использованием принципа интенсификации на всех уровнях мобильной плюралистичной модели обучения украинскому языку различных контингентов иностранных соискателей вузов Украины.

Ключевые слова: лингводидактическая парадигма, соискатели высшего образования, украинский язык как иностранный.

Iryna Kushnir. Contemporary linguodidactics of Ukrainian as a foreign language: achievements, problems, perspectives. The author studies the formation of a relatively new branch of pedagogical science – linguodidactics of Ukrainian as a foreign language. The directions of development of this science are given by the changing requirements of modern society to the results of higher education and the communicative needs of the constantly changing contingents of educational migrants. The article focuses on the coordination measures that could provide rapid improvement of this science; the factors of development of teaching methods of Ukrainian as a foreign language are singled out. The modern linguistic and methodological paradigm and results of language education of foreigners of Ukrainian higher education institutions are described. Considerable theoretical and practical development of linguodidactics in the sphere of Ukrainian as a foreign one needs urgent renewal in connection with a significant reduction of classroom hours and an increase in the volume of independent work of students. Despite the aforementioned achievements in the development of linguistics of Ukrainian as a foreign language, there are a number of problems related to the lack of approval at the ministerial level of the regulatory elements of language education. Therefore, the study proposes a series of methodological and organizational actions that will influence the further development of linguodidactics of Ukrainian as a foreign language. The prospect of further research is the development of the system of approaches, with the introduction of an intensification principle at all its levels, and the creation of a mobile pluralistic model for teaching the Ukrainian language of various contingents of foreign applicants for the education at Ukrainian higher education institutions.

Key words: applicants of higher education, linguistic-didactic paradigm, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. Під час реформування організації освітнього процесу в контексті переходу до кредитно-трансферної накопичувальної системи важливим реформаційним фактором мовної освіти іноземців, що навчаються у ЗВО України, має стати оновлення системи викладання української мови як іноземної (далі – УМІ). З'ясувати перспективні напрями розвитку лінгводидактики УМІ можливо на підставі визначення здобутків та аналізу актуальних проблем, що виникли внаслідок постійної

зміни контингентів іноземних студентів і мінливих вимог сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча перші навчальні посібники з УМІ на території України з'явилися в 70-ті роки ХХ століття [14], інтенсивний розвиток лінгводидактики УМІ почався з моменту, коли українська мова отримала статус державної. Оскільки до кінця ХХ ст. українська мова як іноземна викладалася більше за кордоном, найактивніше розвивався практичний аспект лінгводидактики УМІ. Аналізу навчального процесу поза Україною та закордонних навчальних посібників присвячені роботи І. Кочан, В. Маковської, С. Романюк, Г. Швець. Усі навчальні матеріали (для англомовних студентів, для носіїв угорської, польської та російської мов) було побудовано з використанням мови-посередника або за принципами національно-орієнтованої методики, яка базується на компаративному аналізі мовних явищ і спрямована на подолання міжмовної інтерференції. Системи завдань у навчальних посібниках 90-их рр. створювали з урахуванням рівня володіння українською мовою.

У другій половині 1990-х – на початку 2000-х років були закладені підвалини розвитку методики викладання УМІ: створено «Навчальні мінімуми» [8] та концепцію мовної освіти іноземних студентів, які навчаються в українських ЗВО [18]. Також спостерігається підвищення наукового інтересу дослідників до розробки методичних засад навчання УМІ: засобів формування аспектних навичок (фонетичних, лексичних і граматичних) і технологій навчання видів мовленнєвої діяльності; дослідження ролі тексту в навчанні УМІ, лінгвокраїнознавчого аспекту в навчанні УМІ; запровадження інтерактивних методів і новітніх технологій навчання; проблем сертифікації української мови як іноземної за європейськими стандартами тощо [14: 225]. Дослідження у цій сфері знайшли відображення у наукових розвідках З. Бакум, Л. Бєй, З. Кузь, Т. Лагути, Л. Паламар, Л. Селіверстової, О. Тростинської, О. Туркевич, Н. Ушакової, А. Чистякової, Г. Швець та ін. Колективне висвітлення проблем викладання української мови іноземним студентам здійснювалось у збірнику наукових праць «Теорія і практика викладання української мови як іноземної» (починаючи з 2006 р.) та інших фахових виданнях. Науково-теоретичні засади цієї галузі базуються на теоретико-практичних здобутках українських і

зарубіжних лінгвістів, психологів, викладачів-практиків української, російської та іноземних мов. Наразі спостерігається збільшення кількості навчальних видань та посібників з української мови для іноземців, але теоретичні дослідження не розвиваються так само стрімко.

Як молода галузь педагогічної науки лінгводидактика УМІ потребує міцного законодавчого підґрунтя у вигляді концепції та державного стандарту. Законодавчо-документальна база мовної освіти іноземних студентів послугує важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору [18]. У 2004 році в Україні було проведено освітню реформу і запроваджено кредитно-модульний тип навчання та рейтинговий контроль знань [6]. Цей процес безпосередньо вплинув на методику викладання УМІ. Наукові та навчально-методичні праці стали більш зорієнтованими на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, які забезпечують «спільну основу для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників у Європі» [5: 5]. Загальні вектори розвитку освітньої системи потребували створення нових навчальних програм. Так, було розроблено Єдину типову програму з УМІ (Л. Дзюбенко, В. Дубічінський, О. Тростинська, Н. Ушакова) [4], відповідно до якої побудова мовно-освітнього процесу та його змістове забезпечення мали б задовольняти комунікативні й пізнавальні потреби іноземних студентів українських ЗВО.

Також було створено Проект концепції мовної освіти іноземців України (Н. Ушакова, О. Тростинська) [18] та Проект державних стандартів володіння мовою (Д. Мазурик та ін.) [12].

«Концепція враховує сучасний стан і завдання мовної підготовки іноземців, визначає основні її стратегічні напрями і механізми їх реалізації» [18: 12]. Створена концепція має важливе значення для упорядкування системи мовної підготовки різних контингентів іноземних студентів українських ЗВО та стандартизації вимог до побудови навчального процесу згідно з європейськими рекомендаціями. Автори концепції пропонують запровадити на міністерському рівні певних заходів [18: 17–18], які б, з одного боку, забезпечили якість мовної підготовки іноземців, що значно підвищить статус української мови на міжнародному рівні, а з іншого боку, які б об’єднали науково-

методичні пошуки викладачів мови навчання, зокрема УМІ. Науковці наголошують на важливості державної підтримки та створенні координаційного центру, який мав би поєднувати практичні й теоретичні надбання [18: 2]. Координація досліджень та практичних розробок з УМІ усіх ЗВО України (на думку Н. Ушакової та О. Тростинської) сприятиме швидкому розвитку такої освітньої галузі, як лінгводидактика.

Згідно із зауваженнями науковців [19], дотепер залишається відсутнім узагальнювальне дослідження здобутків методики викладання УМІ, що й зумовило **актуальність** даної статті.

Мета статті: проаналізувати стан розвитку молодої педагогічної галузі – лінгводидактики УМІ, описати існуючі проблеми та окреслити ймовірні шляхи її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Ефективність моделювання мовної освіти, зокрема навчання української мови як іноземної, визначають такі чинники: «соціально-історичні (реалізація вимог Болонського процесу у ВНЗ, Загальноєвропейських рекомендацій з питань мовної освіти, Закону про вищу освіту в Україні); тип навчального закладу; кількість годин, що відводиться на вивчення дисципліни; підходи і принципи навчання та його зміст» [11: 160]. Дослідники розвитку методики викладання УМІ наголошують на важливості державної підтримки та створенні координаційного центру, який мав би поєднувати практичні й теоретичні надбання [7: 4], що б оптимізувало та пришвидшило розвиток зазначеної наукової галузі. Вектори розвитку лінгводидактики УМІ задаються, з одного боку, загальноєвропейськими вимогами до результатів освіти, а з іншого боку, комунікативними потребами різних контингентів тих, хто вивчає українську мову як іноземну.

Л. Паламар подає, залежно від комунікативних потреб, узагальнювальну класифікацію контингентів іноземних здобувачів, для яких методика викладання української мови має бути різною [10]:

1) іноземні студенти, для яких мова стане основним засобом майбутньої професії (філологи, журналісти);

2) іноземні студенти-нефілологи, для яких мова є лише засобом здобуття майбутньої спеціальності в Україні;

3) іноземці, що приїхали в Україну на короткий термін з метою бізнесу, туризму, за програмами академічного обміну тощо;

4) усі охочі опанувати українську мову за межами України.

Уніфікованим документом, що регламентує розвиток лінгводидактики та описує результат мовної освіти, має стати освітній стандарт. Здобутком української лінгводидактики останніх років є створення Проекту стандартів володіння українською мовою [12], який пропонує стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою за європейською шкалою (від А1 до С2), що передбачає оволодіння мовною (знання мовних одиниць та сформованість аспектних навичок) і мовленнєвою компетентностями (комунікативні вміння за всіма видами мовленнєвої діяльності), необхідними для задоволення комунікативних потреб різних контингентів здобувачів мовної освіти. Мовний стандарт послугує регулятором у створенні нових навчальних програм (за оновленою кредитно-трансферною системою навчання) залежно від того рівня, якого мають досягти здобувачі в результаті навчання УМІ.

Загальні вимоги до результату мовної освіти потребували визначення підходів до створення засобів навчання та організації навчального процесу, спрямованих на досягнення сертифікованого результату. «Підхід до навчання – це загальна концептуальна позиція, що визначає системну організацію й самоорганізацію освітнього процесу, домінувальну ознаку, роль, статус та особливості взаємодії всіх його компонентів відповідно до конкретних навчальних і виховних цілей» [3: 4].

Спираючись на досвід зарубіжних лінгводидактів, українські вчені [1; 2; 6; 10; 16] описали підходи до УМІ, систематизацію яких було здійснено Н. Ушаковою. Науковець створила систему сучасної лінгводидактичної парадигми щодо організації мовної освіти іноземних студентів в Україні (тож і української мови як мови навчання освітніх мігрантів), виокремлюючи три рівні схарактеризованої парадигми [16]: методологічний (особистісно-орієнтований: аксіологічний та акмеологічний, компетентнісний, освітній, проблемний, стратегічний підходи); технологічний (культурологічний / міжкультурний, комунікативно-когнітивний, орієнтований на середовище та рівень володіння мовою); лінгводидактичний (інтегровані методи навчання мови, засоби навчання).

На підставі аналізу останніх досліджень у галузі філософії освіти, вимог мовних стандартів і власного досвіду викладання вважаємо, що сучасна лінгводидактична парадигма відзначається

плюралістичністю та пануванням комплексу компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та міжкультурного підходів.

Виокремлені підходи орієнтують процес навчання іноземного студента української мови на такі результати [15: 9]:

- володіння мовою щоденного спілкування та/або спеціальності як результат сформованих комунікативно-діяльнісної, мовної, стратегічної та соціокультурної компетентностей; адаптація студентів-іноземців до життя й навчання в умовах україномовного середовища;
- створення й розвиток позитивної мотивації до навчання та креативних здібностей іноземних громадян; активізація їхньої пізнавальної діяльності;
- уміння планувати та здійснювати власну освітню діяльність в умовах кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS) організації навчального процесу;
- здатність до самооцінки й самовдосконалення, професійного росту;
- виховання поваги до України, українського народу, його традицій, звичаїв і цінностей, національної культури й історії.

Підхід реалізують принципи, що зумовлюють пріоритетні особливості навчального процесу, детермінують його зміст, уможливлюють доцільний вибір методів і прийомів навчання. За результатами наукових досліджень можна виокремити систему загальнодидактичних принципів навчання УМІ: науковості; зв'язку теорії з практикою; систематичності й послідовності, свідомості та активності; наочності в навчанні; міцності засвоєння знань, набуття вмінь та навичок, доступності навчання; урахування індивідуальних особливостей студентів у колективній роботі; гуманізації та демократизації [1: 229–230]. Також лінгводидакти УМІ виокремлюють методичні принципи, які реалізують панівні підходи до організації мовної освіти: свідомості, який передбачає активізацію аналітичних здібностей, уміння систематизувати, узагальнювати мовні факти, вибудовувати аналогії; комунікативності, вивчення лексики і морфології на синтаксичній основі, функційності у відборі та подачі мовного матеріалу, принцип концентризму, мінімізації мови, опори на висловлювання й текст, принцип ситуативно-тематичної презентації мовного матеріалу [1].

У процесі розвитку української лінгводидактики було розроблено систему актуальних методів (усвідомлено-практичний, комунікативно-когнітивний, проблемний, ігровий) [13] і прийомів (систем завдань для формування комунікативних умінь студентів у всіх видах мовленнєвої діяльності) для досягнення наведених вище завдань мовної освіти. Означені системи завдань реалізовані у великій кількості різноманітних навчальних видань з української мови як іноземної для всіх контингентів охочих володіти українською мовою (за спостереженнями Г. Швець): для формування аспектних граматичних навичок; для формування та розвитку мовленнєвих умінь, найбільше вмінь читання; з розвитку фахового мовлення іноземних студентів різних спеціальностей; лінгвокраїнознавчого характеру.

Відзначимо, що вагомий теоретичний і практичний доробок лінгводидактів у царині УМІ доцільно використовувати в мовній освіті іноземних громадян за умови наявності великого обсягу навчальних годин, що було регламентовано Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.04.2006 р. № 260. Але новим Наказом Міністерства освіти і науки України від 18.08.2016 р. № 997 [9], було скасовано чітку регламентацію навчального часу дисципліни «Українська мова» для іноземців і лише зобов'язано керівництва вищих навчальних закладів забезпечити вивчення державної мови іноземними студентами в обсязі, необхідному для навчання та/або побутового спілкування відповідно до освітніх програм. На сьогодні з усіх освітніх програм затверджена на міністерському рівні лише програма дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних здобувачів медичної освіти в українських ЗВО. Отже, спостерігається скорочення аудиторного навчального часу більш ніж удвічі (з 720 аудиторних годин до 220 – 320), що потребує оновлення сформованої лінгводидактичної парадигми навчання УМІ.

Як наголошує Н. Ушакова, дотримуючись сучасної освітньої тенденції до збільшення обсягу самостійної роботи студентів, маємо зберегти якість результатів навчання. «Це можливе лише із розробленням нових дидактичних принципів і прийомів організації самостійного глибокого та всебічного засвоєння навчального матеріалу» (переклад наш – І.К.) [17: 92].

Для подолання зазначених труднощів пропонуємо такі методично-організаційні дії:

- спланувати та запровадити реалізацію лінгводидактичного принципу інтенсифікації формування вмінь мовленнєвої діяльності в якості провідного, що спрямує на досягнення максимальної ефективності навчання за скорочений час;
- організувати безперервний навчальний процес поза межами практичного заняття з української мови як іноземної завдяки інтенсифікації психологічного й методичного аспектів навчального процесу в площині Інтерент-ресурсів;
- упорядкувати віртуальний комунікативний простір іноземного студента шляхом створення групових чатів у соцмережах, що посилить мотивацію виконання самостійної роботи та регулюватиме організацію віртуального мовного середовища;
- з метою успішної опосередкованої координації самостійних навчальних дій іноземного студента створити систему завдань для формування аспектних мовних навичок та активізації комунікативних умінь, комбінуючи залучення навчальних платформ дистанційних курсів, ресурсів соцмереж та довідкових сайтів задля створення сучасного навчального формату.

Ми вбачаємо шляхи розвитку сучасної лінгводидактики УМІ в пошуках нових методологічних підходів до оптимізації і стандартизації активно створюваного наразі простору Е-навчання та реалізації принципу інтенсифікації формування комунікативних умінь іноземних студентів при створенні робочих навчальних програм дисциплін з УМІ в умовах обмеженої кількості годин аудиторних практичних занять.

Висновок. Серед здобутків лінгводидактики УМІ, нової галузі педагогічної науки, можна відзначити такі: виокремлення різних контингентів іноземних студентів українських ЗВО залежно від їхніх комунікативних потреб; визначення структури сучасної лінгвометодичної парадигми та визначення основних характеристик найбільш актуальних підходів і принципів до навчання УМІ, реалізація системи методів і прийомів навчання української мови різних контингентів іноземних студентів у великій кількості навчальних посібників.

Незважаючи на зазначені досягнення у розвитку лінгводидактики УМІ, існує низка проблем, пов’язаних із відсутністю затвердження на міністерському рівні регламентувальних елементів мовноосвітньої діяльності: було

лише розроблено (і не затверджено) Проект концепції мовної освіти іноземців у ЗВО України і Проект мовних стандартів з УМІ. Крім того, на міністерському рівні здійснено суттєве скорочення аудиторних навчальних годин мовної підготовки іноземних здобувачів. У зв'язку із цим виникає необхідність активного оновлення існуючої лінгводидактичної парадигми з відповідною перебудовою існуючих методик навчання УМІ.

Перспективою подальших досліджень уважаємо розробку системи підходів до створення плюралістичної моделі навчання української мови різних контингентів іноземних здобувачів освіти українських ЗВО із запровадженням на всіх її рівнях принципу інтенсифікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакум З.П. Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми. *Філологічні студії.* Вип. 5. 2010. С. 226–232.
2. Бей Л.Б., Тростинська О.М. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* № 12. 2008. С. 42–49.
3. Голуб Н.Б. Підходи до навчання української мови в основній школі. *Українська мова і література в школі.* № 3. 2015. С. 2–10.
4. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації; Гриф МОНУ. Ч. 3 / за ред. О.М. Тростинської, Н.І. Ушакової. Київ, 2009. 50 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання доктора пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ, 2003. 273 с.
6. Кузь Г. Спецкурс «Методика викладання української мови як іноземної» у системі комплексної навчально-методичної підготовки викладача української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної.* 2011. Вип. 6. С. 57–63.
7. Мазурик Д. Про концепцію мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної.* 2014. Вип. 10. С. 3–7.
8. Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців / уклад. Н.Ф. Зайченко, С.А. Воробйова. Київ, 1995. 200 с.

9. Наказ МОН № 997 від 18.08.2016 року «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 04 квітня 2006 року № 260» URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/52124/ (дата звернення: 15.03.2019).
10. Паламар Л.М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. Київ, 1997. 235 с.
11. Пентилюк М.І. Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Вип. 40. 2013. С. 160–165.
12. Проект. Удосконалений стандарт. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика. 2016. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi (дата звернення: 02.09.2018).
13. Сокіл Б.І. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів, 2007. Вип. 2. С. 14–18.
14. Туркевич О.В. Методика викладання української мови як іноземної: системна організація термінів. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 733. С. 223–227.
15. Українська мова як іноземна. Примірна програма навчальної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ. 2017. 154 с.
16. Ушакова Н.И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы (Теория и практика создания учебника для иностранных студентов вузов Украины): монография. Харьков, 2009. 263 с.
17. Ушакова Н.И. Формирование у образовательных мигрантов умений самостоятельной деятельности средствами учебника по языку обучения. *Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения*: монография. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2017. С. 92–104.
18. Ушакова Н.І., Тростинська О.М. Вивчення української мови студентами іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 9. С. 12–21.
19. Швець Г.Д. Становлення методики викладання української мови як іноземної. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб. статей. Ялта*, 2013. Вип. 39. Ч. 4. С. 361–370.

REFERENCES

Bakum, Z.P. (2010). Ukrayinska mova yak inozemna: lingvodydaktychni problemy [Ukrainian as a foreign language: linguodidactic problems]. *Filologichni studiyi [Philological Studies], 5,* pp. 226–232 [in Ukrainian].

Bej, L.B. and Trostynska, O.M. (2008). Problemy vykladannya ukrayinskoyi movy riznym kategoriyam inozemnyh studentiv [Problems of teaching the Ukrainian language for different categories of foreign students]. *Vykladannya mov u vyshhyh navchalnyh zakladah osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zvyazky [Teaching languages in higher educational institutions at the present stage. Intersubjects relationships], 12,* pp. 42–49 [in Ukrainian].

Golub, N.B. (2015). Pidpody do navchannya ukrayinskoyi movy v osnovnij shkoli [Approaches to teaching Ukrainian at the primary school]. *Ukrayinska mova i literatura v shkoli [Ukrainian language and literature at school], 3,* pp. 2–10 [in Ukrainian].

Kuz, G. (2011). Speczkurs "Metodyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi" u systemi kompleksnoyi navchalno-metodychnoyi pidgotovky vykladacha ukrayinskoyi movy [Special course "Methodology of teaching Ukrainian as a foreign language" in the system of complex teaching and methodical preparation of the Ukrainian language teacher]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language], 6,* pp. 57–63 [in Ukrainian].

Mazuryk, D. (2014). Pro koncepciyu movnoyi osvity inozemciv u vyshhyh navchalnyh zakladah Ukrayiny [About the Concept of Language Education of Foreigners in Higher Educational Institutions of Ukraine]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language], 10,* pp. 3–7 [in Ukrainian].

Nakaz MON № 997 vid 18.08.2016 roku "Pro vyznannya takym, shho vtratyv chynnist, nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 04 kvitnya 2006 roku № 260" [By Order of the Ministry of Education and Science 997 dated August 18, 2016 "On the recognition of the invalidity by the order 260 of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 04, 2006"]. (2016). Available at: http://ru.osvita.ua/ legislation/Vishya_osvita/52124/ [Accessed March 15, 2019] [in Ukrainian].

Palamar, L.M. (1997). *Lingvodydaktychni osnovy formuvannya ukrayinomovnoyi osoby`stosti [Lingvodidactic basis for the formation of a Ukrainian-speaking personality]*. Kyiv [in Ukrainian].

Pentylyuk, M.I. (2013). Kognityvno-komunikatyvna model udoskonalennya profesijnoyi kulturomovnoyi kompetentnosti studentiv filologichnogo profilyu [Cognitive-communicative model of perfection of professional cultural competence of students of the philological profile]. *Naukovi zapysky. Seriya "Filologichna" [Scientific notes. Series "Philological"], 40*, pp. 160–165 [in Ukrainian].

Proekt. Udoskonalenyj standart. Ukrayins`ka mova yak inozemna. Rivni zagalnogo volodinnya ta diagnostyka [Project. Enhanced standard. Ukrainian as a foreign language. Levels of general possession and diagnostics]. (2016). Available at: https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi [Accessed September 2, 2018] [in Ukrainian].

Shvecz, G.D. (2013). Stanovlennya metodyky vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Development of the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Problemy suchasnoyi pedagogichnoyi osvity. Ser.: Pedagogika i psyxologiya* [*Problems of modern pedagogical education. Ser.: Pedagogy and psychology]*. Yalta, *39, ch. 4*, pp. 361–370 [in Ukrainian].

Sokil, B.I. (2007). Metody vyvchennya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi ta yih xarakterystyka [Methods of studying the Ukrainian language as a foreign language and their characteristics]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language]*. Lviv, *2*, pp. 14–18 [in Ukrainian].

Turkevych, O.V. (2012). Metodyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi: systemna organizaciya terminiv [Methodology of teaching Ukrainian as a foreign language: systematic organization of terms]. *Visnyk nacionalnogo universytetu "Lvivska politehnika" [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"], 733*, pp. 223–227 [in Ukrainian].

Ukrayinska mova yak inozemna. Prymirna programa navchalnoyi pidgotovky faxivciv drugogo (magisterskogo) rivnya vyshhoyi osvity [Ukrainian as a foreign language. An apprenticeship program for the training of specialists of the second (master's) level of higher education]. (2017). Kyiv [in Ukrainian].

Ushakova, N.I. (2009). *Uchebnik po jazyku obuchenija dlja inostrannyh studentov v rusle sovremennoj obrazovatel'noj paradigmy (Teorija i praktika sozdanija uchebnika dlja inostrannyh studentov vuzov Ukrainy) [Textbook on the language of education for foreign students in the context of a modern educational paradigm (Theory and practice of creating a textbook for foreign students at universities of Ukraine)]*. Kharkiv [in Russian].

Ushakova, N.I. (2017). Formirovanie u obrazovatelnyh migrantov umenij samostojatelnoj dejatelnosti sredstvami uchebnika po jazyku obuchenija [Formation of skills of independent activity by educational migrants through the means of the textbook on the language of instruction]. *Akademicheskaja adaptacija obrazovatelnyh migrantov v strane obuchenija [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, pp. 92–104 [in Russian].

Ushakova, N.I. and Trostynska, O.M. (2014). Vyvchennya ukrayinskoyi movy studentamy inozemcyamy: konceptualni zasady [Studying the Ukrainian Language by Students Foreigners: Conceptual Foundations]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language], 9*, pp. 12–21 [in Ukrainian].

Yedyna typova navchalna programa z ukrayinskoyi movy dlya studentiv-inozemciv osnovnyh fakultetiv nefilologichnogo profilyu vyshhyh navchalnyh zakladiv Ukrayiny III–IV rivniv akredytaciyi. [The unified typical Ukrainian language curriculum for foreign students of the main faculties of the non-philological profile at higher educational institutions of Ukraine of III-IV accreditation levels. (2009). Trostynska, O.M., Ushakova, N.I. (Eds.). Kyiv, *ch. 3* [in Ukrainian].

Zagalnoyevropejski rekomendaciyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, ocinyuvannya [European recommendations on the linguistic education: study, teaching, evaluation]. (2003). Nikolayev S.Yu. (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

Zajchenko, N.F. and Vorobjova, S.A. (1995). *Navchalni minimumy z ukrayinskoyi i rosijskoyi mov dlya inozemciv [Educational minimum on Ukrainian and Russian for foreigners]*. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2019

Кушнір Ірина Миколаївна, канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки 1 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: http://orcid.org/000-0002-4349-9652.

Кушнир Ирина Николаевна, канд. пед. наук, доцент кафедры языковой подготовки 1 Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: http://orcid.org/000-0002-4349-9652.

Iryna Kushnir, PhD in Pedagogics, Associate Professor, Language Training Department 1, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: irina.Kushnir.83@gmail.com; orcid: http://orcid.org/000-0002-4349-9652.